11. 6. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nerovné zacházení společnosti s akcionáři

Zákon o obchodních korporacích v ust. § 244 odst. 1 formuluje (k obdobné úpravě v obchodním zákoníku srov. ust. § 56a odst. 2, resp. v novém občanském zákoníku ust. § 212 odst. 2 in fine) generální pravidlo spočívající v rovném zacházení společnosti s akcionáři. Jde o princip, dle něhož by měla být vykládána jednotlivá ustanovení akciového práva. Např. podle ust. § 543 odst. 1 NOZ upravujícího přeměnu zaknihovaného cenného papíru na cenný papír platí, že nepřevezme-li vlastník cenný papír ani v dodatečné lhůtě, emitent jej prodá s odbornou péčí. V této souvislosti se klade otázka, zdali lze jako správný hodnotit postup společnosti, která prodá nepřevzaté akcie předem určenému zájemci kupř. většinovému akcionáři (ust. § 73 odst. 1 ZOK) tzv. volnou rukou, byť za cenu obvyklou, aniž by je předtím současně nabídla ke koupi rovněž ostatním akcionářům, např. ve formě veřejné soutěže o nejvhodnější nabídku, popř. ve veřejné dražbě.

Na úvod je třeba předeslat, že o podmínkách prodeje akcií bude rozhodovat statutární orgán společnosti (ust. § 163 NOZ). Tím není vyloučeno, aby akcionáři ve stanovách svěřili valné hromadě působnost rozhodnout o ceně, popř. dalších náležitostech smlouvy o převodu akcií (včetně tohoto, jakým způsobem k prodeji akcií dojde); takové rozhodnutí si může vyhradit, určí-li tak stanovy, i sama valná hromada (ust. § 421 odst. 3 ZOK). K tomu srov. analogicky závěry uvedené v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1110/2012, ze dne 27. 11. 2013.

Netřeba připomínat, že rozhodnutí statutárního orgánu (valné hromady) o tom, s kým bude kupní smlouva nakonec uzavřena, se odrazí ve struktuře akcionářské základny. Vzhledem k tomu, že členové statuárního orgánu jsou do svých funkcí dosazeni právě většinovým akcionářem, resp. většinový akcionář může rozhodnutí o způsobu prodeje akcií vahou svých hlasů na valné hromadě sám protlačit, lze očekávat (a v praxi se tak skutečně děje), že nepřevzaté akcie jsou bez jakékoliv bázně a hany nabízeny ke koupi jen tomuto většinovému akcionáři (a to leckdy za podmínek nikoliv na trhu obvyklých) tak, aby navýšil svou účast ve společnosti a podíly ostatních akcionářů tím rozředil. Že nemusí jít jen o zanedbatelné přesuny vlivu na řízení společnosti, dokládá právě případ přeměny zaknihovaných cenných papírů na cenné papíry (listinné), kde se lze setkat s balíky nepřevzatých akcií čítajících někdy i dokonce 20 % podíl na základním kapitálu společnosti (popř. na hlasovacích právech společnosti). Je pravdou, že akční rádius ust. § 543 odst. 1 NOZ míří primárně na ochranu těch akcionářů, kteří jsou svých akcií zbavováni tak, aby za ně obdrželi odpovídající protiplnění, k tomu srov. zde použitý výraz „odborná péče“ (nikoliv tedy akcionářů, kteří by mohli tyto akcie teprve nabýt), nicméně způsob, jakým společnost s akciemi naloží, lze jistě poměřovat korektivem uvedeným v ust. § 244 odst. 1 ZOK, a to přesto, že nejde o akcie, které by se staly vlastnictvím společnosti a že společnost s nimi nakládá jen jako zákonný zástupce, a to jménem a na účet prvně jmenovaných akcionářů (tzv. přímé zastoupení), neboť je to právě a jen společnost, která o vhodném způsobu prodeje akcií nakonec rozhodne. **Nemělo by však jít v žádném případě o způsob diskriminační a projev libovůle společnosti.**

Dle mého soudu hovoří-li zákon o **stejném zacházení za stejných podmínek**, nelze dospět k jinému závěru než k tomu, že statutární orgán (valná hromada) nejsou oprávněni za společnost rozhodnout o prodeji akcií jen jednomu z akcionářů (třebaže by se tak dělo za cenu obvyklou), bez toho aniž by měli ostatní akcionáři právo – popř. i s třetími osobami – se o koupi těchto akcií ucházet (viz např. modelové ust. § 539 odst. 1 ZOK). K **právnímu jednání, které by takový způsob prodeje akcií nerespektovalo, by nebylo možné přihlížet, neboť by tak byl jeden z akcionářů**

zvýhodněn na úkor jiných akcionářů (ust. § 244 odst. 2 ZOK), a to nedůvodným navýšením svého podílu s vyloučením soutěže s ostatními akcionáři. Viz i *per analogiam* ust. § 488 odst. 2 ZOK, kde je výslovně stanoveno, že omezení nebo vyloučení přednostního práva akcionářů na upsání nových akcií musí být pro *všechny akcionáře určeno ve stejném rozsahu*), a dále ust. § 213 odst. 1 ZOK a ust. § 215 odst. 1 ZOK dopadající na společnost s ručením omezeným, z něhož je možno pro účely akciové společnosti taktéž dovodit, že změna poměrů ve společnosti nemůže nastat minimálně v rozporu s principem rovnosti šancí (byť z hlediska hospodářské síly je nepochybné, že výhodu v „přeplácení“ bude mít zpravidla většinový akcionář), když zde zákon na rozdíl od dříve uvedených případů nezakládá předkupní (přednostní) právo jednotlivých akcionářů k zcizovaným akciím v poměru jejich podílů.

O případ dobré víry třetích osob, které by na takové právní jednání spoléhaly ve smyslu ust. § 244 odst. 2 ZOK, zde totiž nejde [viz „zlá víra“ zástupce (společnosti) v intencích ust. § 436 odst. 2 NOZ], zákon pak o nenastoupení takového právního následku nestanoví ničeho. Jako legitimní důvod pro takový postup společnosti ve vztahu k většinovému akcionáři nelze spatřovat ani v budoucnu (tedy po dosažení potřebné většiny základního kapitálu, resp. podílu na hlasovacích právech společnosti dle ust. § 375 ZOK) plánovaný nucený přechod účastnických cenných papírů (tzv. *squeeze out*), neboť by šlo o učebnicový příklad upřednostňování vlastnického práva jednoho akcionáře na úkor vlastnického práva akcionářů ostatních. *Nota bene* za situace, kdy jedním z motivů, kdy se už většinový akcionář v praxi odhodlá k přijetí rozhodnutí o přeměně „podoby“ cenného papíru, bývá také zvažování scénáře (spekulace), že někteří akcionáři si své akcie včas nepřevezmou a většinový akcionář s přispěním členů statutárního orgánu, kteří zpravidla jediní nastavují podmínky prodeje akcií a po předchozí dohodě s nimi, je pak bude moci odkoupit.

Shora uvedené závěry platí *mutatis mutandis* všude tam, kde právní úprava umožňuje společnosti naložit s „uvolněnými“ akciemi (např. ust. § 346 odst. 2 ZOK), popř. s vlastními akciemi (např. ust. § 306 odst. 2 ZOK, ust. § 308 odst. 2 ZOK) *libovolným způsobem*. Společnost je proto povinna nastavit podmínky prodeje těchto akcií tak, aby nediskriminovaly jedny akcionáře na úkor akcionářů ostatních, jinak k jejich platnému převodu nedojde.

Mgr. Vladimír Janošek, Kobylí*
advokátní koncipient

Autor působí v obchodní společnosti Továrek, Horký a partneři, advokátní kancelář, s.r.o. Tento článek není oficiálním stanoviskem advokátní kanceláře

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Civilněprávní prostředky ochrany při koupi falzifikátu
- Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů
- Konec zákonné koncentrace řízení? Návrh Nejvyššího soudu před Ústavním soudem
- Soudní poplatky v řízení o rozvodu manželství a úpravy poměrů k nezletilému dítěti po tzv. rozvodové novele
- Imise ve stavebním řízení aneb kde končí veřejný zájem a začíná soukromé právo?
- Užívání prostoru nad pozemkem třetí osobou
- Přístup k nemovitosti přes pozemek třetí osoby
- PŘEHLEDNĚ: Jak funguje předkládání plné moci? Postačí soudu jen její „fotokopie“? Aneb vývoj právní úpravy požadavků na plnou moc v našem právním systému.
- Využívání nástrojů umělé inteligence: proč je GDPR relevantní?
- Transfer Pricing: Na co si dát pozor s blížícím se koncem roku
- Byznys a paragrafy, díl 24.: Digitalizace korporátního práva: EU cílí na snížení administrativy při přeshraničním podnikání